

Список використаних джерел і літератури:

1. Мосіяшенко В. А. Українська етнопедагогіка : навч. посіб. / В. А. Мосіяшенко. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2005. – 174 с.
2. Євтух В. Б. Вступ до етнопедагогіки : навч. посіб. / [Євтух В. Б., Марушкевич А. А., Дем'яненко Н. М., Чепак В. В.]. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2004. – 88 с.
3. Волков Г. Н. Этнопедагогика : учеб. для студ. сред. и высш. пед. учеб. заведений / Г. Н. Волков. – М. : Издательский центр «Академия», 2000. – 176 с.
4. Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. Курс, читаний в Українському народнім університеті / І. Огієнко. – К. : Видавництво Книгарні Є. Череповського, 1918. – 272 с.
5. Антонович Д. Українська культура : лекції / за ред. Д. Антоновича. – К. : Либідь, 1993. – 395 с.

Анотація

Л.Б.Паламарчук

Етноідентифікаційний ресурс курсу «Етнопедагогіка»

В статті розкриваються основні смислові лінії університетського курсу «Етнопедагогіка», аналізується його етноідентифікаційний ресурс і пути використання в процесі професійної підготовки майбутнього педагога.

Ключевые слова: етнопедагогіка, етноідентифікаційний ресурс, підготовка майбутнього учителя.

Summary

L.V.Palamarchuk

Ethnoidentificational Resource of the Course «Etnopedagogics»

This article illuminates main sense lines of university course of ethnopedagogics, it discovers its ethnoidentificational resource and the ways of its use in the process of future pedagogue's professional training.

Key words: ethnopedagogics, ethnoidentificational resource, future teacher training.

Дата надходження статті: «18» вересня 2012 р.

УДК 373: 37.035.6 (045)

В.В.ПАШКОВ,

кандидат філософських наук, доцент
(м.Запоріжжя)

Українська етнопедагогіка і питання національного виховання

В статті обґрунтовується роль української етнопедагогіки в становленні національної системи виховання. Подано етнопедагогічний аналіз ідей та методів народної педагогіки.

Ключові слова: етнос, етнопедагогіка, народні традиції, система виховання.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Після набуття незалежності перед українською державою постали великі і складні завдання з розбудови економічних, соціально-політичних та духовних засад нашого суспільства. Особливо складними питаннями стали завдання формування суспільної моралі, духовності і на їхній основі створення принципово нової системи виховання молодого покоління.

Складності у вирішенні вказаних проблем полягають у невизначеності в сучасних нормативно-правових актах, на основі яких має будуватися вся система виховання, поняття суспільної моралі, що тісно пов'язані із суспільною ідеологією.

Педагогіка вищої школи, наприклад, визнає, що виховання суспільної моралі є стрижнем всієї системи виховання, і в той же час чітко не визначає вказані поняття. Вони також відсутні в чіткому викладі в Конституції України та Законах України «Про освіту» від 23.05.1991 № 1060 та «Про загальну середню освіту» від 13.09.1999 № 651-XIV.

В Конституції України в ст. 11 говориться, що «Держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури» [1]. Однак які саме цінності потрібно покласти в основу формування національної самобутності українського суспільства, у чому сутність і головні складові «Української національної ідеї»? Ці питання, на превеликий жаль, чітко не визначені.

Зважаючи на те, що процес виховання не можна зупинити і зачекати, поки будуть визначені основні наукові концепції, в основу засвоєння суспільних цінностей виховання патріотизму і свідомості необхідно покласти систему виховання підростаючих поколінь на культурно-історичних традиціях рідного народу, з творчим використанням елементів національних систем інших народів.

Виклад основного матеріалу... Перевірені багатовіковим досвідом надбання народної мудрості, яку містять народні традиції, мають складати ідейно-моральну основу виховання.

Етнопедагогіка доводить, що справжнє виховання є глибоко етнічним за сутністю, змістом і характером та історичним покликанням. Адже, «етнос (народ) – історично сформована на певній території біосоціальнокультурна спільність людей, яка володіє загальними рисами і особливостями походження, культури, психології, мови, а також усвідомленням своєї спільності і самосвідомістю» [2]. Як немає людини взагалі, а є людина-українець, росіянин, молдаванин та ін., так і немає виховання взагалі, а є національне виховання. Це виховання дітей на культурно-історичному досвіді рідного народу, його традиціях, духовності.

Національне виховання є конкретно-історичним виявом загальнолюдського гуманістичного виховання. Воно забезпечує етнізацію дітей як необхідну і невід'ємну складову їхньої соціалізації. Народні звичаї та традиції забезпечують відтворення етносу, формування людини як представника етнічної спільноти, виступає важливим фактором виховання підростаючого покоління. Цінність народної педагогіки в її органічній єдності з образом життя народу, його історії, культурними і побутовими традиціями. Поняття «етнопедагогіка» як науки про народну педагогіку було введено в науковий обіг у 70-х рр. ХХ ст. російським педагогом В.М.Волковим. Український вчений В.А.Мосіяшенко вважає, що «етнопедагогіка – це система цілей, завдань, принципів, методів, форма організації процесу становлення молодого члена суспільства і підготовки його до життя в структурі національно-етнічних поглядів, норм і звичаїв окремого народу, етносу» [3; 9].

Національне виховання духовно відтворює в дітях традиції рідного народу, увічне в підростаючих поколіннях самобутнє, що є в кожній нації, а також і загальнолюдське, спільне для всіх націй світу. Українське виховання формує в дітях носіїв національної культури, творців історичного шляху рідного народу, вірних продовжувачів справ, заповітів батьків.

Постійно розвиваючись, національне виховання поглиблюється, збагачується новим змістом, формами і методами впливу на підростаючі покоління. Національна система виховання має включати в себе ті компоненти, які відповідають культурно-історичним здобуткам нації, перспективам її розвитку, матеріальним і духовним цінностям. Провідні ідеї буття українського народу мають приймати всю національну систему виховання.

Таким чином, *національна система виховання* – це історично обумовлена і створена самим народом система ідей, поглядів, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв та інших форм соціальної практики, спрямованої на організацію життєдіяльності підростаючих поколінь, виховання їх у дусі матеріальної і духовної культури нації. Система виховання має ґрунтуватися на ідеях національного світогляду, філософії, ідеології. Національна система виховання ґрунтується на засадах родинного виховання, народної педагогіки, наукової педагогічної думки, що увібрали в себе надбання національної виховної мудрості. Вона охоплює ідейне багатство народу, його морально-естетичні цінності, трансформовані в засобах народної педагогіки, народознавства, а також постійну і систематичну виховну діяльність сім'ї, державних і громадських навчально-виховних закладів.

Кожне нове покоління повинно активно включатися в національну систему виховання, яка відображає історичні, географічні, економічні, етнографічні і психологічні особливості певного народу, його світосприймання і світорозуміння, самобутній культурно-історичний шлях розвитку.

Національне виховання ґрунтується на таких фундаментальних принципах, як природовідповідність, народність, етнізація виховання, гуманізм, демократизм, зв'язок виховання із життям, трудовою діяльністю народу, поєднання педагогічного керівництва із самодіяльністю учнів, реалізація особистісного підходу в процесі навчання і виховання та ін.

В умовах початку процесу демократизації в Україні, інтенсифікації процесу національного відродження *етносів*, постає необхідність рішучих змін у навчально-виховному процесі.

Творчі пошуки, межа яких – розробка концепції національної школи, національної системи виховання, викликали велику увагу до української етнопедагогіки як науки, покликаної поєднати досвід різноманітних гуманітарних наук: педагогіки, психології, етнографії, теорії та історії культури, етики, естетики, соціології, теорії релігії та ін. з народною педагогікою.

Етнопедагогіка роз'яснює народну педагогіку, пропонує шляхи її використання в сучасних умовах, збирає і досліджує досвід етнічних груп, який базується на багатовіковому досвіді народних традицій

Етнопедагогіка виступає як теоретичне обґрунтування систематизація досвіду народної педагогіки. Вона є одним із видів духовної діяльності і духовної культури, традицій, мови, релігії, побуту, сімейних та інших відносин, що виступають як основні засоби національної системи виховання, становлення конкретного етносу.

При цьому необхідно уникати теоретичної односторонності і практичної шкоди, або, як мінімум неефективних рекомендацій, які неминучі при ігноруванні або свідомому запереченні підпорядкованості людини не тільки соціальним, але і природним, біологічним закономірностям розвитку, в тому числі етнічним.

Етнопедагогічний підхід дозволяє зазначену однобічність подолати. Приступаючи до етнопедагогічного аналізу питань виховання особистості в умовах системного впливу розвиваючого етносу, слід виробити теоретико-методологічні засади дослідження. Необхідно піддати аналізу складний комплекс взаємозв'язків людини з її етносом, визначити категоріальний апарат дослідження, знайти методи, що дозволяють найбільш ефективно вивчити вплив на життя особистості.

Концептуальна база етнопедагогічного аналізу розглядається в наступних категоріях: «особистість», «етнос», «етногенез», «нація», «освіта», «виховання», «розвиток», «етнічна свідомість», «етнічна психологія», «етнічна поведінка».

Цінність етнопедагогіки – в її органічній єдності з укладом життя народу, його історією, культурними і побутовими традиціями. Ідеї та засоби народної етнопедагогіки, порівняно з багатьма засобами, ідеями наукової педагогічної науки, глибше і повніше втілюють у собі духовність, тобто національну психологію, світогляд, ідеологію та ін. Саме тому етнопедагогіка становить основу національної системи виховання.

Народна етнопедагогіка є невичерпною скарбницею навчально-виховних засобів, головними серед яких є: рідна мова, усна народна творчість (фольклор), національна міфологія і символіка, народне мистецтво, національні традиції, звичаї та обряди, народні ігри та іграшки тощо. Без таких засобів виховання, що увібрали в себе досвід тисячолітнього буття народу, як без коріння чи фундаменту, не може повноцінно розвиватися ні родинне, ні громадське виховання, ні педагогічна наука.

Провідними принципами української етнопедагогіки є природовідповідність, культуровідповідність, зв'язок із життям рідного народу, гуманізм, орієнтування на загальнолюдські моральні цінності та ін.

Українська етнопедагогіка складається з розділів: народне дитинознавство (деякі вчені вживають термін народна педологія), народна діалектика, народна виховна практика (її основа – батьківська педагогіка) і народна педагогічна деонтологія.

Народне дитинознавство розкриває передусім вікові та психологічні особливості дітей, специфіку їхнього мислення, своєрідність світосприйняття, емоційного життя тощо.

Батьківська, родинна педагогіка є серцевиною народної виховної практики. Це перевірений віками досвід національного виховання дітей в умовах родини, в колі найближчих по крові і духу людей. Родинне виховання є могутнім джерелом народного світогляду, національного духу, вищої моральності, трудового гарту, громадського змушнення. Родина – це природний осередок найглибших людських почуттів: тут народжуються і поглиблюються любов до матері і батька, бабусі і дідуся, роду і народу, пошана до рідної мови, історії, культури.

Народна дидактика застосовується в нерозривній єдності із засобами, методами і прийомами народного дитинознавства і батьківської, родинної етнопедагогіки, системою народного громадського виховання, всією народною виховною практикою. Народне навчання як компонент національної системи виховання свято береже і передає з покоління в покоління прагнення пізнавати навколишній світ, закони розвитку природи і суспільства, виявляти роль і місце людини в житті.

Народна педагогічна деонтологія (з грецької мови – потрібне, необхідне) вивчає проблеми обов'язкових умов національного виховання. Народ домагається, щоб у життєвій практиці дитини насамперед реалізовувалось те, що вкрай необхідне, чого обов'язково треба дотримуватись в інтересах розвитку особистості, її етнізації.

Народна мудрість утверджує такі вихідні, головні умови виховання, які мають обов'язковий, вічний характер: родинне гніздо, сім'я, пам'ять родоводу, рідна мова, наступність і спадковість поколінь, гуманізм, творча праця, рідне національне середовище, культивування моральних чеснот народу.

Ідеї та положення народної педагогічної деонтології сприймаються дітьми як заповіді предків, закони життя, без яких воно втрачає сенс, гуманну сутність. Це такі, наприклад, ідеї, настанови: любов до батьків, родичів, інших людей, пошана до родоводу, рідної мови, культури та історії, повага до праці, хліба, рідної землі; піклування про молодших і старших людей, співчуття і милосердя до тих, хто переживає горе; вірність народним традиціям, звичаям і обрядам, заповідям дідів і прадідів; ушанування пам'яті померлих і загиблих тощо.

Висновки... Таким чином, народна педагогіка – першооснова національної системи виховання, її культурно-національне підґрунтя. Її головне покликання – виховання шанобливого

ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної та рідної мови, національних цінностей українського народу та інших народів і націй.

Список використаних джерел і літератури:

1. Конситуція України. – К. : Парламентське видавництво, 2010.
2. Большой энциклопедический словарь. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Большая Российская энциклопедия, 1997.
3. Мосіяшенко В. А. Українська етнопедагогіка : навч. посіб. / В. А. Мосіяшенко. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2005. – 176 с.

Анотація

В.В.Пашков

Украинская этнопедагогика и вопросы национального воспитания

В статье обосновывается роль украинской этнопедагогике в становлении национальной системы воспитания. Предоставлено этнопедагогический анализ идей и методов народной педагогики.

Ключевые слова: этнос, этнопедагогика, народные традиции, система воспитания.

Summary

V.V.Pashkov

Ukrainian Ethnopedagogics and the Questions of National Education

The role of Ukrainian ethnopedagogy in establishing of the national system of education is grounded in the article. Analysis of ethnopedagogical ideas and techniques of folk pedagogy is offered.

Key words: ethnicity, ethnopedagogics, folk traditions, system of education.

Дата надходження статті: «28» вересня 2012 р.

УДК 372.21

І.Р.ПЕРЕПЕЛЮК,

асистент

(м. Чернівці)

Полікультурне виховання дошкільників як складова професійної підготовки педагогів-вихователів: етнорегіональний досвід

У статті проаналізовано проблеми полікультурного виховання на Буковині. Висвітлено теоретичні та практичні аспекти полікультурного виховання дітей дошкільного віку.

Ключові слова: полікультурне виховання, полікультурна особистість, діти дошкільного віку.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Важливою складовою загальнонаціонального розвитку держави є збереження та розвиток національної культури. Саме полікультурність будь-якої території нашої країни зумовлює необхідність врахування у виховання дітей дошкільного віку регіональної особливості полікультурного середовища.

Теорія і практика виховання дітей дошкільного віку в поліетнічному середовищі передбачає вивчення педагогічних перспектив, обумовлених культурними національними відмінностями й спрямованих на подолання етноконфліктів, які виникають у зв'язку з відмінностями у традиціях, звичаях, стереотипах мислення представників різних етнічних спільнот.

У визначенні завдань і змісту виховання дітей розглядається процес засвоєння цінностей й досвіду культури народів регіону, де проживає дитина, з пріоритетом культури її національності. Знання подібних перспектив – необхідна умова діяльності педагогів дослідників і практиків.

Аналіз досліджень і публікацій... Вклад у вивчення проблеми полікультурної освіти вносять російські та українські вчені, зокрема: О.Гукаленко, Г.Дмитрієв, М.Кузьмін, В.С.Барбіна, Собкін, П.Супрунова, В.Тишков, С.Суслова, І.Лощенова, Н.Терентьєва, В.Калінін, Б.Лихачев, М.Бердяев, З.Малькова, В.Библер, О.Джуринський та ін.

Питання полікультурного виховання вивчають у багатьох педагогічних вузах України. Серед них: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Тернопільський національний університет імені Володимира Гнатюка, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича та ін. Питання полікультурного виховання обговорюються на наукових конференціях, ділових зустрічах, семінарах. Так, 27-28 березня 2010 р. факультетом педагогіки, психології та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича організовано і проведено міжнародний науково-практичний семінар «Актуальні проблеми